

FLOMASTER

Robert je prvo sam na sofí, levo od fleke koju je Sven pre nekoliko meseci napravio crvenim flomasterom. Pita kako sam, da li rade apoteke i prodavnice, imam li sve što mi treba, šta ću ako se nešto desi. Dobro sam, rade, imam, neće se ništa desiti. Svakog dana me pita isto, svakog dana mu isto odgovaram. Ovde se ništa ne dešava posle pet po podne. Poenta zatvaranja je da se ništa ne desi, htela bih da dodam, ali znam da to nije pametno. Robert kaže da je žedan, ustaje po čašu vode. Nema gradskog prevoza, svi su u stanovima, na ulicama je samo policija, hitna pomoć, dostavljači na biciklima. Još prvog dana sam instalirala aplikaciju za dostavu namirnica na kućnu adresu, ali je nikad nisam koristila. Sve što mi je potrebno kupujem pre *lockdown*-a i zatvaram se u stan. Radim.

Najveći deo večeri provodim u dopisivanju s Anom. Zajedno rešavamo probleme u tekstu, ponekad popijemo pivo na *Zoom*-u. Ona je u vikendici kod prijatelja, vratiće se kad se grad otvori. Poziva me da pođem s njom kada sledeći put budu sišli u nabavku. Bolje je u šumi, ima interneta, vutre, dovoljno prostora za sve. Volela bih da odem, jedino ne znam šta ću s Robertom i decom. On bi sigurno želeo da bude uključen, a ja ne želim da sklapam nova prijateljstva s Robertom na dlanu.

Svi mediji pričaju samo o broju obolelih, bolničkim kapacitetima i nekoj novoj globalnoj normalnosti, pa se moja lična nova normalnost čini banalnom. Navikavam se na pogled s prozora sobe u kojoj spavam, tišinu u dnevnom boravku, naziv mleka koje kupujem. Kao da sam ušla u kožu neke Anine junakinje i istražujem kuda vodi ova priča. Stan u kome bi trebalo da provedem mesec dana nalazi se u jednom od socijalističkih stambenih blokova kakvi su se intenzivno gradili posle Drugog svetskog rata. Na aerodromu me je sačekao predstavnik književne organizacije koja mi je odobrila stipendiju. Vozi me do stana, pomaže mi s prtljagom. Idemo liftom do dvanaestog sprata, zatim se spuštamo stepenicama na jedanaesti. Ne pitam zašto. Pratim ga kao turističkog vodiča: ovde je kuhinja, spavaća, dnevna, radni prostor. Na prvi pogled, moje novo prebivalište moglo bi se nalaziti bilo gde na svetu. *Ektorp* sofa boje antracita, senf-žuta fotelja *strandmon*, beli *billy*, labavo popunjen literaturom prethodnih stanara, knjigama koje su napisali, preveli ili zaboravili. Ostavlja mi ključeve i šifru za internet. Poželi mi dobrodošlicu i srećan rad i odlazi. Pokušavam da se setim kada sam poslednji put bila sama. I još danima neću biti sigurna da li je to dobro ili loše.

Sven dotrčava u kadar, znojav i radostan. Pokazuje pogužvan papir, na njemu dinosaurus juri ljude i ruši zgrade. Približava crtež kameri i moj ekran prekriva žuto nasmejjano sunce koje viri iza plavog oblaka. Gde je Margo? U sobi, uči. Robert je poziva, ali ona stvarno ne može da dođe, ima sutra test, zašto je smara. Robert prestaje da je smara i pita me, prvi put direktno, kad se vraćam kući. Robert misli da bi za sve bilo najbolje da se vratim

dok još ima letova. Zar misliš da će ukinuti letove?, pitam, ali ne čekam na odgovor. Sada sam ja žedna, a moram i da piškim.

Ovo je moje prvo duže putovanje otkako sam rodila Svena, ne računajući povremene posete roditeljima za vikend. Ali i tada bih sa sobom nosila Svenovu bebeću čarapicu. Njen miris, pamuk na obrazu, Svenova stopa na mom kažiprstu, bio je to placebo koji me je tešio u razdvojenosti. Ništa slično nisam radila s Margo. Nas dve se do Svenovog rođenja nismo ni razdvajale. A onda je ušla u pubertet, pa skoro da i ne razgovaramo. Idem joj na živce verovatno isto onako kao što Robert zna da me izbaci iz takta kada od mene očekuje isključivo tačne odgovore, ljubav prema planinarenju, svest o tome da Sven više nije beba, „intelektualnu radoznalost“ koja ga je privukla kod mene kada smo se upoznali. Ne mislim da nisam radoznala, ni u kom smislu, samo više ne mogu da vodim isprazne razgovore o karbonskom otisku, društvenoj nejednakosti, filmskoj produkciji koja eksploatiše teme potlačenosti i na njima basnoslovno zarađuje. Mene više zanima zašto se Margo oblači kao *drag queen* medved, ali ona o tome ne želi da razgovara. Robert kaže da je to pitanje uzaludno, jer ona će već za nekoliko meseci otkriti neku novu fascinaciju, jednako besmisleni za mene ili bilo koga osim nje same.

Kad shvati da sam otišla iz razgovora, Margo ipak izlazi iz sobe, mada nevoljno, kao po kazni. Nosi *oversized* plišani duks, kapuljača joj guta glavu, iz rukava proviruju samo drečavonarandžasti veštački nokti. Sa vrata gledam kako seda na kraj sofe, mirna kao zamrznut kadar, tek ponekad trepne dugačkim ljubičastim trepavicama. Sven se mazi između njih dvoje, izvija se kao mače, glava mu je u sestrinom krilu, stopalom lupka Roberta po rame. Robert ćuti i čeka da se vratim. Pritiska naočare kažiprstom. Ne mogu da vidim crveni zarez koji ram ostavlja na korenu njegovog nosa, ali znam da je tu. Da ga preduhitrim, počinjem da pričam kako napreduje knjiga.

Tek sada, kad je gruba faza prevoda završena, mogu da razmišljam o Aninoj prozi kao umetničkom delu. Za mene je svaki tekst zagonetka koju pokušavam da rešim na toliko nivoa, figura od lego kocki koju prvo moram da razmontiram, proučim žlebove i poveznice svih elemenata, pa je iznova sklopim najdoslednije originalu, raspolažući nekim malo drugačijim setom delova. Imam sreće da sam uz rukopis dobila i neka Anina uputstva, zabeležena u komentarima u dokumentu. Uz dom zdravlja pisalo je: ne prevoditi kao zdravstveni centar, ambulanta itd. Dom zdravlja kao Dom omladine, Dom sindikata, Vatrogasni dom. Za obustavu rada naznačila je: ne štrajk. Kod osnovne organizacije udruženog rada komentar je bio: mislim da se ovo razume, javite se ako je potrebno pojašnjenje. Bilo je mnogo domova u tom vašem socijalizmu, beležim u fajlu. Stavljam smajli, ne očekujem odgovor. Ana se ipak vraća na moj komentar tokom jednog od naših noćnih razgovora. U trenutku se uznemirim, kao da počinje mučna borba stavova i definicija, kakve sam navikla da imam sa Robertom. Započnu kad se najmanje nadam, uz kolač i čaj, na trčanju, dok prebacujemo veš iz mašine za pranje u onu za sušenje. Na početku aktivno učestvujem u razgovoru, onda samo odobravam dok Robert ne završi. Možda se tebi čini da ta zemlja postoji samo u ovakvim kolekcijama nepostojećih pojmova, kaže Ana, ali to ti ne mogu uzeti za zlo. Tuđ život, tuđa prošlost, tuđa stvarnost. Ono što me rastužuje je to što se poražavajući broj njenih stanovnika ponaša kao da se radi o smeni prirodnih pojava kada

govore o promeni društvenog uređenja. Bila je kiša, sad je sneg, sutra vetar. Ili, još gore, kao da je Jugoslavija nestala poput jebene Atlantide – potonula u more, a možda nije ni postojala, samo mit, neproverljiva priča koju svako može da nadogradi kako želi. Ili da je sasvim negira. Ana je onda pričala o zdravstvenoj zaštiti, pravu glasa za žene iz '45, radničkim stanovima i odmaralištima, besplatnom obrazovanju, ali ja sam i dalje mislila o Atlantidi. U momentima nemoći, retkim ali intenzivnim, kada mislim da ne mogu ništa da učinim da Robert učuti, da Margo progovori, da Sven prestane da raste tako surovo brzo, zamišljala sam kako bi bilo da jednostavno nestanem, da ustanem i odem, da se jednom zapitaju gde je Silvija, a da nema nikoga da odgovori. I sada, kada sam barem na neko vreme nestala, sada me je stid.

U stvari, razmišljam da odem kod Ane, spisateljice, izgovaram dok sedam pred laptop, negde izvan grada, ne znam tačno. Tamo ćemo biti izolovane, a opet slobodne kao da se ništa ne dešava. Sven je zaigran, na njega ovo što sam upravo izgovorila ne ostavlja utisak, mogla sam da kažem i da se nikada neću vratiti. Tamo ćemo imati najbolje uslove za rad, pokušavam da argumentujem svoju potrebu da se vratim tek krajem meseca, iako je to još početkom godine bilo dogovoreno. Robert odmahuje glavom i spušta šake na kolena. Okrene se ka Margo, ali ona je zagledana u svoje nokte, mrda prstima kao da ih provlači kroz talase. Je l' možeš da veruješ?, Robert je iznenađen, pomalo ljut što više ne može da se osloni na pandemiju. Margo ga pogleda. Mogu, kaže. A onda se obrati meni, ja bih da idem, sad već postaje neprijatno, a mislim da će potrajati. Hajde Sven, mama ima nešto ozbiljno da priča sa tatom, nije za decu, hop-hop. I on odlazi sa njom, poslušna igračka, sasvim zaštićen u svom naivnom uverenju da se ništa ružno neće desiti, hvata sestrinu šaku i počinje da joj priča kako su dinosaurusi najjači na svetu zato što više ne postoje.

S njima nestaje i svaka mogućnost da se vratimo u kožu odraslih ljudi, obrazovanih, zabrinutih za planetu i društvo, spremnih da prihvate različitost, sposobnih za nenasilnu transformaciju konflikata, zainteresovanih za pomeranje granica i razumevanje potreba drugih. Robert i ja ostajemo, jaki kao dinosaurusi, jedno preko puta drugog, konačno bliski u tišini. On je zagledan u sopstvenu sliku u donjem uglu ekrana, ja gledam u svoje mesto kraj njega na bleдозelenoj sofi, tamo gde je Sven pre nekoliko meseci prolio flomaster.